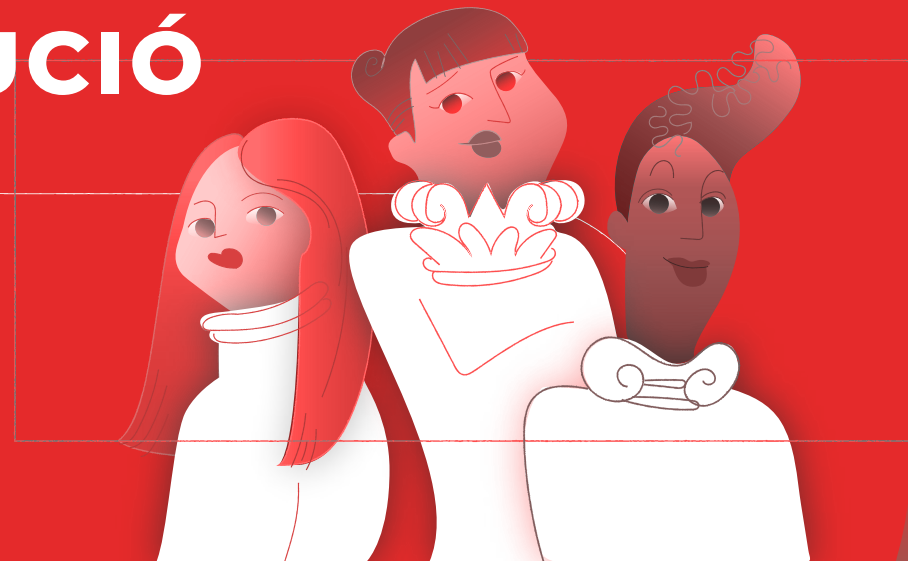

CAMP DE TARRAGONA

4. L'IMPACTE FEMINISTA A LA INSTITUCIÓ

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

CAMP DE TARRAGONA

Fotograma del documental "La quadratura el cercle: Història del Bloc Feminista de Tarragona (1977-2001)" del col·lectiu Les Filles de Lith

CAMP DE TARRAGONA

El moviment feminista a la vegueria del Camp de Tarragona va jugar un paper clau durant els anys 70 i 80. Des de l'inici de l'autoorganització feminista, les activistes van dirigir els seus esforços a la lluita pels drets sexuals i reproductius, amb la creació d'un centre de planificació familiar i d'una casa d'acollida per a dones maltractades com dues demandes emblemàtiques dels feminismes a la vegueria.

Durant els anys 70 les diverses entitats feministes van reivindicar l'accés a l'educació sexual, la legalització dels mètodes anticonceptius (1978) i l'avortament, i l'obertura de centres especialitzats en planificació familiar. L'objectiu era oferir a les dones uns espais segurs i confidencials on poguessin accedir a la informació i als serveis sobre l'anticoncepció i la salut sexual, alliberant-les de l'estigma, la manca d'informació i les dificultats en la seva accessibilitat.

En aquest context, que els ajuntaments democràtics (1979) de Catalunya fossin la majoria progressistes va facilitar la creació dels Centres de Planificació Familiar arreu del territori. En el

Camp de Tarragona, des de les primeres jornades catalanes de la dona (1976) un grup de dones organitzades en el Bloc Feminista de Tarragona van liderar les reivindicacions d'aquests espais. S'estructuraven mitjançant grups de treball anomenats comissions, que tenien relació amb els diversos camps/àmbits dels drets de les dones. Així, una de les primeres i més importants comissions que es va formar va ser la **comissió de Planificació Familiar**, amb l'objectiu "*que las mujeres vivieran su sexualidad al margen de la reproducción: o sea facilitar métodos anticonceptivos con este criterio y también que la maternidad fuera una opción y por tanto también se daba información para abortar -en aquellos años pues al extranjero-*".¹ Aquesta comissió, en els seus inicis quan encara no estaven despenalitzats els mètodes anticonceptius, tenia una tasca complicada i arriscada per les seves activitats clandestines. Una de les més recorrents era anar a l'estranger per comprar anticonceptius, sobretot DIU's i pastilles, i repartir-les posteriorment per a les dones de la vegueria.

1 Cita de P.S. extreta de: Bodoque, Yolanda. (2010). *Discursos y prácticas sobre sexualidad y reproducción: los centros de planificación familiar*. Universitat Rovira i Virgili.

P.S. va treballar en el CPF "Mitja Lluna" de Tarragona, va participar en la creació dels centres de Cambrils i del Vendrell. Està afiliada al Bloc Feminista.

La primera cosa que fèiem era que la gent tingués un coneixement (...), l'autoconeixement, perquè llavors mirar-se també era una cosa no aconsellada (...). Nosaltres havíem de dir: el cos és normal, és nostre, és una part. Vull dir que no és que hi hagi una part que sigui pura i l'altra pecaminosa."

En aquest context sòcio-polític, les dones que es beneficiaven solien ser un grup restringit que coincidien amb les idees de la comissió. Però precisament l'objectiu d'aquesta comissió era estendre l'accessibilitat d'aquest dret a gran part de la població. Per aquest motiu, no van deixar de **reivindicar l'obertura d'un centre de Planificació Familiar a la vegueria**, amb la voluntat que aquest nou espai fos un motor de canvi en la situació de les dones en l'àmbit de la seva salut sexual i reproductiva.

La comissió del Bloc Feminista de Tarragona va iniciar les seves activitats l'any 1976 i va mantenir-se activa fins el 1981, període en què les seves membres es van dedicar a formar-se i especialitzar-se en àmbits sanitaris essencials per poder configurar un equip professional dedicat a la planificació familiar. Abans de l'obertura del CPF Mitja Lluna, el Bloc Feminista ja havia posat en marxa un servei de planificació familiar que operava de manera clandestina i que es va convertir en l'embrió del futur centre. En aquest espai, les activistes no només oferien atenció di-

recta, sinó que també es centraven en informar i promoure l'educació sexual i l'autoconeixement. Tal com relata una de les membres: *"la primera cosa que fèiem era que la gent tingués un coneixement (...), l'autoconeixement, perquè llavors mirar-se també era una cosa no aconsellada (...).*

*Nosaltres havíem de dir: el cos és normal, és nostre, és una part. Vull dir que no és que hi hagi una part que sigui pura i l'altra pecaminosa."*² Aquesta tasca va ser fonamental per donar visibilitat i demostrar la rellevància del servei que oferien en la defensa dels drets de les dones de la vegueria del Camp de Tarragona. Alhora, van aprofitar per justificar davant l'Ajuntament de Tarragona la ne-

2 Entrevista a Rosa Queral en el documental: *Les filles de Lilith*. (2005). *La quadratura del cercle. Història del Bloc Feminista de Tarragona*. Vimeo.

Inauguració del CPF mitja
lluna

Font: Chinchilla, 31 de juliol
de 1981. Centre d'Imatges de
Tarragona / L'Arxiu

M. S.

Nosotras tuvimos que buscarlo todo. Yo sólo te diré que el ayuntamiento no se encargó ni de buscar profesionales para arreglar aquello porque se los buscamos nosotras. [...] Al final conseguimos que en el año 81 [...] se abriera el centro."

cessitat d'establir un Centre de Planificació Familiar (CPF).

Finalment, la comissió va decidir presentar una proposta a l'ajuntament de Tarragona perquè es fessin càrrec de l'obertura del centre. Així, el primer ajuntament democràtic a Tarragona, presidit majoritàriament pels socialistes conjuntament amb el PSUC va assumir la demanda. D'aquesta manera, **l'any 1981 obre les portes el primer Centre de Planificació Familiar a la veueria, anomenat "Mitja Lluna" a Tarragona.** Com explica una de les impulsores del centre: "Y entonces, nosotras hicimos una propuesta concreta al Ayuntamiento de Tarragona (...). Hicimos una propuesta concreta de decir, pues nosotras queremos abrir un centro. Entonces en el ayunta-

Sonsoles
Jiménez

Feia una entrevista personal en la qual parlava de relacions de parella, de relacions sexuals... (...)

T'explicaven també que tenien problemes de parella, en els quals l'home podia maltractar-les i en altres casos que no els deixaven escollir o fer un altre tipus de vida.”

miento esto gustó, que la idea era muy bonita pero que ellos no tenían locales ¿cómo no van a tener locales? Entonces nosotras cogimos ni cortas ni perezosas a buscar todos los locales que había en Tarragona y que tuvieran posibilidades para abrir un centro de planning. Entonces nosotras, a todo esto éramos un centro de información de planificación familiar, en los sótanos de un local de un grupo privado como podía ser el Bloc Feminista ¿entiendes?, (...) nosotras tuvimos que buscarlo todo. Yo sólo te diré que el ayuntamiento no se encargó ni de buscar profesionales para arreglar aquello porque se los buscamos nosotras. (...) Al final conseguimos que en el año 81 se montara el centro y se abriera el centro.”³

Durant aquests anys, es van anar sumant diverses localitats de la vegueria del Camp de Tarra-

gona a la creació de Centres Municipals de Planificació Familiar. Així, es van obrir progressivament: **CMPF de Valls (1982), CMPF del Vendrell (1984), CMPF de Cambrils (1986) i CMPF de Tortosa (1987, vegueria de les Terres de l'Ebre).**

A Reus existia el **Centre de Planificació Familiar de Reus de l'Hospital de Sant Joan**. D'aquesta manera existia un ventall de possibilitats en la vegueria que apropaven aquesta atenció a la salut sexual i reproductiva des d'un enfocament feminista i integral a totes les dones del Camp de Tarragona.

Els Centres de Planificació Familiar del Camp de Tarragona, com a altres zones del territori català, van destacar per la seva tasca d'informar sobre anticoncepció, sexualitat i plaer, a més

Recuperant la
història
Planning Mitja Lluna

³ Cita de M.S. extreta de: Bodoque, Yolanda. (2010). *Discursos y prácticas sobre sexualidad y reproducción: los centros de planificación familiar*. Universitat Rovira i Virgili

M.S. va formar part de la comissió de planificació familiar del Bloc Feminista i va participar en la creació del Centre “Mitja Lluna”.

CAMP DE ARRAGONA

Protesta pel tancament del
CPF Mitja Lluna

Font: "La quadratura el cercle:
Història del Bloc Feminista de
Tarragona" (Les filles de Lilith)

4 Entrevista a Sonsoles
Jimenez (treballadora
social del CPF de Reus)

d'acompanyar i donar suport a les dones que decidien interrompre l'embaràs. Aquests centres oferien una atenció integral i feminista a la sexualitat femenina, la qual cosa els convertia en espais essencials per abordar aspectes sovint tabús o invisibilitzats. El seu èxit es basava en un **enfocament holístic**, impulsat per un equip multidisciplinari format per una secretaria coordina-

dora, una llevadora, dues consultores, una psicòloga sexòloga, una ginecòloga i la col·laboració d'una psicoterapeuta.

Aquest model d'atenció no només responia a les necessitats relacionades amb la contracepció o l'avortament, sinó que també abordava problemàtiques com les dificultats en les relacions de parella, el maltractament o les restriccions imposades per algunes parelles, oferint a les dones un espai per expressar preocupacions sovint relegades a l'àmbit privat. Com explica Sonsoles Jimenez: "Feia la primera entrevista, o sigui, totes les dones quan arribaven feien una xerrada i des-

prés cadascuna passava per mi, feia una entrevista personal en la qual parlava de relacions de parella, de relacions sexuals... (...) T'explicaven també que tenien problemes de parella, en els quals l'home podia maltractar-les i en altres casos que no els deixaven escollir o fer un altre tipus de vida." 4

En aquest context, alguns centres, com el CPF "Mitja Lluna", van incorporar a l'equip la figura de "**l'assessora del Bloc Feminista**". Aquesta figura tenia un paper essencial per assegurar que tant la informació proporcionada com les metodologies de treball seguissin una perspectiva feminista, mantenint viu l'esperit reivindicatiu i transformador que havia impulsat la creació del centre. Activistes i professionals col·laboraven estretament en la defensa dels Drets Sexuals i Reproductius (DSiR) de les dones del Camp de Tarragona. Tot i que en alguns moments van sorgir distanciaments, els llaços entre ambdues parts mai es van trencar, fet que va representar un dels grans èxits del centre.

Les demandes dels drets sexuals i reproductius representaven una lluita unitària del movi-

CAMP DE TARRAGONA

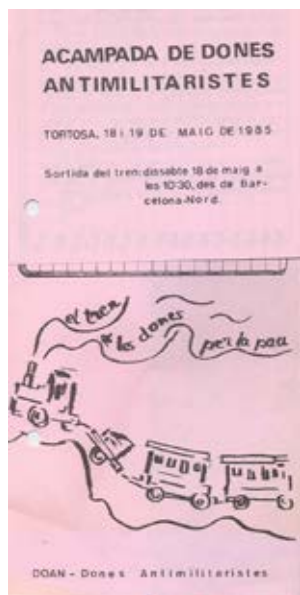
ment feminista a Catalunya, fent-se evident en les **II Jornades Catalanes de la Dona, celebrades l'any 1982 a Montjuïc**. Tot i que aquestes jornades van ser menys exitoses que les primeres i amb poca repercussió, les taules dedicades a la sexualitat i a l'avortament van tenir un gran volum d'assistència. Durant les ponències i les taules rodones s'obrien nous horitzons de lluita i d'enfocaments, però, alhora, es continuaven tractant temàtiques històriques del feminisme, que ja havien estat tractades a les jornades del 1976, fet que posava d'evidència les fites pendents com la despenalització de l'avortament. Malgrat ha estat difícil trobar la llista completa de les associacions i entitats que hi van participar, ha estat possible saber que el Bloc Feminista de Tarragona hi va participar.

Paral·lelament, des de l'ACD s'organitzaven xerrades, jornades de formació i taules rodones. D'aquesta manera, va participar l'any 1980 a l'organització de la VI setmana ginecològica, celebrada als hospitals de Reus i Tarragona, on es van tractar temes com l'avortament i la planificació familiar, entre d'altres.

Durant la dècada dels 80, el Bloc Feminista i les activistes del Camp de Tarragona van continuar amb la tasca de visibilitzar i denunciar la violència masclista, una línia d'actuació iniciada a finals dels anys 70. En aquest context, així com es va establir una comissió de planificació familiar per oferir serveis específics en l'àmbit de la salut sexual i reproductiva, també es va identificar la **necessitat de crear una Comissió Antiagressions**. Aquesta nova comissió tenia com a objectiu principal visibilitzar i denunciar les violències masclistes, alhora que garantir un acompanyament i suport efectiu a les dones maltractades.

La creació de la Comissió Antiagressions va ser impulsada, en gran part, per un cas colpidor: el de la Conxa de Tortosa, una dona que va estar tres mesos en coma com a conseqüència d'agressions masclistes. Les activistes del Bloc Feminista van acompanyar-la durant el procés judicial i, a partir d'aquesta experiència, van evidenciar la necessitat urgent d'un espai que abordés aquestes problemàtiques de manera col·lectiva i sistemàtica. Així, la comissió es va consolidar com un instru-

CAMP DE TARRAGONA

Díptic informatiu i tren antimilitarista a Tortosa

Font: Fils Feministes

temps havien quedat relegades a l'àmbit privat.

Aquest esforç va marcar un punt d'inflexió en la lluita feminista, obrint camí a la creació d'estructures de suport i denúncia que posaven les necessitats de les dones al centre del debat social i polític.

L'any 1985, una acció destacada dels feminismes va ser el **tren antimilitarista de les dones a Tortosa** (vegueria de les Terres de l'Ebre), una protesta organitzada per manifestar el rebuig a la creació d'una acadèmia militar femenina a la ciutat. La mobilització va començar a l'Estació de França, a Barcelona, amb un tren ocupat i conduït exclusivament per dones, un gest carregat de simbolisme que expressava la seva oposició a les estructures militars i patriarcals.

El tren va fer diverses parades al llarg del trajecte, sumant-hi participants en cada estació fins

ment per treure a la llum pública unes violències que durant molt de

a arribar a Tortosa, on les activistes van organitzar una marxa cap a l'ajuntament. L'acció va culminar amb una assemblea i una acampada a la plaça, posant de manifest el compromís del moviment amb la resistència pacífica i antimilitarista. Aquesta protesta es va convertir en una de les mobilitzacions més massives i significatives a la vegueria de les Terres de l'Ebre, que va comptar amb una forta implicació del moviment feminista del Camp de Tarragona, demostrant la seva força col·lectiva i capacitat organitzativa.

En un àmbit més general, **l'any 1989 va néixer l'Institut Català de les Dones (ICD)**, marcant l'inici d'un procés d'institucionalització del feminisme a Catalunya. Aquest procés va permetre traslladar algunes reivindicacions feministes a l'àmbit institucional, contribuint a la seva politització. No obstant això, aquesta integració també va implicar que el moviment feminista cedís part de la seva autonomia per adaptar-se a les estructures oficials.

També va ser aquest moment en el qual es van aconseguir avanços legals significatius pel fe-

Evidentment que 40, 50, 60 persones fessin un avortament era inviable. Nosaltres teníem molt clar que havíem de ser totes o cap.”

minsime, com l'aprovació de la llei del divorci, el 1981 i la despenalització parcial de l'avortament, el 1985. Aquesta llei ⁵, tot i representar un avenç, només permetia la interrupció voluntària de l'embaràs en tres supòsits molt concrets: quan existís perill per a la salut física de la dona, en casos de violació i davant malformacions greus del fetus.

Davant la formulació d'una llei tan limitada, després de tota la trajectòria de reivindicació d'aquest dret, les organitzacions feministes d'arreu del territori van rebutjar la legislació considerant-la d'insuficient, ja que mantenia la penalització fora d'aquests supòsits i no assegurava la realització de l'avortament dins del sistema sanitari públic.

Al Camp de Tarragona, les activistes van protagonitzar una acció de protesta especialment arriscada. Tal com relata Dolors Salvadó: “Com a

senyal de protesta, un dia a una reunió, nosaltres estàvem coordinades a nivell estatal, a Madrid, va sortir la idea que algunes ciutats (...) fessin un avortament a la seva ciutat, que a més a més el gravés i que després el fes públic.” ⁶ Aquesta proposta va donar lloc a un acte d'autoinculpa-
ció col·lectiva on unes 50 dones es van autoinculpar per protegir-se mútuament. Com explica la mateixa Dolors Salvadó: “Evidentment que 40, 50, 60 persones fessin un avortament era inviable. Nosaltres teníem molt clar que havíem de ser totes o cap.” ⁷ Aquesta estratègia va evitar qualsevol represàlia legal i va posar de manifest la força de la solidaritat feminista.

5 Llei Orgànica 9/1985

6 i 7 Entrevista a Dolors Salvadó en el documental: *Les filles de Lilith*. (2005). La quadratura del cercle. Història del Bloc Feminista de Tarragona. Vimeo.

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio 📺 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

